

QUINZE PREGUNTES ELEMENTALS SOBRE UTILITARISME

1.- Quin és el principi basic de l'utilitarisme?

Resposta: El que va formular Bentham al seu llibre **PRINCIPIS DE MORAL I DE LEGISLACIÓ** publicat el mateix any de la Revolució francesa: *'Per principi d'utilitat s'entén el principi que aprova o desaprova qualsevol acció segons la tendència que tingui per tal d'augmentar o de disminuir la felicitat de les parts sobre l'interès de les quals es tracta; o, el que ve a ser el mateix, per fomentar o combatre aquesta felicitat'*. En definitiva, es tracta de produir tanta felicitat com sigui possible.

2.- Què promou l'utilitarisme?

Resposta: L'utilitarisme promou la felicitat, entesa com a màxim bé per al màxim nombre'. Tal com ho va formular Mill al seu llibre **UTILITARISME**: *'Conforme al principi de la més gran felicitat [...] el fi últim en relació amb el qual i pel qual totes les altres coses són desitjables (ja sigui que estiguéssim considerant el nostre bé propi o el d'altri), és una existència lliure de dolor, en la mesura del possible i tan rica en gaudis com sigui possible'*. En altres paraules, la utilitat no constitueix cap finalitat de l'acció humana, sinó només un instrument (un criteri o una eina conceptual), per tal d'arribar a ser feliços.

3.- Com cal actuar segons l'utilitarisme?

Resposta: Quan hem de triar entre diverses conductes els utilitaristes ens proposen reflexionar sobre què succeirà en cas de portar-les a la pràctica i optar per la que tingui millors conseqüències globals per a tots els afectats. Convé promoure el que Mill anomena 'les regles i preceptes de la conducta humana' adients per tal d'augmentar les possibilitats de viure una existència lliure de dolor. Això inclou el càlcul racional de les conseqüències de les nostres accions per al més gran nombre.

4.- La felicitat és l'únic que importa a l'utilitarisme?

Resposta: La teoria segons la qual la felicitat és l'únic que importa s'anomena 'hedonisme' i s'originà a Grècia amb Epicur. Els utilitaristes tendeixen a usar com a sinònims tres mots: 'plaer', 'felicitat' i 'benestar'. 'Plaer' és el més habitual en Bentham, 'felicitat' és el mot típic de John Stuart Mill i 'benestar' és més generalitzat en els autors del segle XX (Hare, Singer). Però 'benestar' és un mot que s'usa de forma més general, en la mesura que resulta més descriptiu i, per tant, més fàcil de considerar objectivament. En tot cas l'utilitarisme ha discutit sovint si el benestar o la felicitat és una forma de 'sentir-se' (no necessàriament de 'ser') de forma subjectiva o si necessita una base descriptiva. G.E. Moore (1873-1958) va considerar que hi ha coses bones intrínsecament –el plaer, l'amistat i el gaudi estètic– i que una acció és correcta quan augmenta el subministrament d'aquestes tres coses.

5.- Per a l'utilitarisme el fi justifica els mitjans?

Resposta: Efectivament, un mitjà és per definició, depenent de la finalitat que es proposa. Altrament se'l pot qualificar d'útil o inútil però sempre cal buscar mitjans útils.

6.- Com s'avaluen les conseqüències d'un acte?

Resposta: Únicament i exclusiva per la quantitat de felicitat o 'del contrari de la felicitat' que produeixen. Mill, però, matisarà que les conseqüències no s'han d'avaluar respecte a un acte, sinó respecte a la regla dins la qual aquest acte es fa significatiu.

7.- A qui afecta l'utilitarisme?

Resposta: En principi són subjectes morals per a l'utilitarisme tots els éssers capaços de patir (i això inclou els animals no-humans). Això inclou una igual consideració de drets de tothom, que de vegades es descriu com a principi d'imparcialitat.

8.- Què vol dir 'imparcialitat'?

'Imparcialitat' significa que la felicitat de cada persona realment implicada en una decisió moral compta per igual. En altres paraules: 'cadascú val per un i només per un'. Segons Mill: *'La felicitat que constitueix el criteri utilitarista sobre el que és correcte en una conducta no és la pròpia felicitat de l'agent, sinó la de tots els afectats. Entre la felicitat personal de l'agent i la dels altres, l'utilitarista obliga a aquest a ser tan estrictament imparcial com un espectador desinteressat i benèvol'*. Imparcialitat no vol dir necessàriament 'igualtat' perquè no es poden tractar igual situacions distintes.

9.- És igualitari l'utilitarisme?

Resposta: En la mesura que cadascú és diferent en les seves preferències, en el seu model de felicitat, etc., l'utilitarisme considera que la igualtat de resultats és nefasta per a la felicitat i promou, en canvi, la igualtat d'oportunitats. Tothom ha de tenir dret imparcialment a explorar el més ampli camp de possibilitats, però la igualtat d'oportunitats no garanteix la igualtat final. Un exemple d'igualtat d'oportunitats pot ser una classe: tothom té la mateixa possibilitat d'aprofitar-la, tothom escolta el mateix del mateix professor, però després es defensaran millor o pitjor en l'examen.

10.- Què prohibeix l'utilitarisme?

Resposta: Bentham era un estudiós del dret i la teoria utilitarista té un marcat sentit jurídic. El principi d'utilitat va ser elaborat com a guia o criteri de legislació pública. En conseqüència, com que el propòsit de la llei és promoure el benestar dels ciutadans, cal prohibir el mínim de coses i no restringir en cap cas la llibertat de triar més enllà del necessari. Per tant, tal com a establir Mill a **SOBRE LA LLIBERTAT**: *'L'única finalitat per la qual el poder pot, amb ple dret, ser exercit sobre un membre d'una comunitat civilitzada, contra la seva voluntat, és evitar que perjudiqui els altres. El seu propi bé, físic o moral, no és justificació suficient [...] Sobre si mateix, sobre el seu propi cos i esperit, l'individu és sobirà'*.

11.- Què queda fora de l'utilitarisme?

Resposta: L'utilitarisme és una moral civil: en queda fora tota suposició metafísica, sigui la hipòtesi d'un origen diví de la moral, siguin unes regles eternes (tipus 'els drets naturals'), o siguin els codis no valuats per l'experiència. L'utilitarisme jutja les persones i les idees per la seva aportació a la felicitat global, no pels principis subjectius que diguin professar.

12.- Quina relació té el principi d'utilitat amb el sentit comú?

Resposta: Cap. El càlcul utilitarista deriva d'una posició estrictament racional i no de l'acord moral o dels tòpics de les classes mitjanes, que Bentham i Mill menyspreaven profundament. Que les intuïcions morals d'una època o l'acord global d'una societat defensin o critiquin una determinada tesi no és cap argument lògic (sinó com a molt socio/lògic) en pro d'aquesta tesi. Els nostres sentiments morals poden o no coincidir amb el càlcul lògic però a tal efecte són irrellevants perquè poden estar condicionats pels sentiments o pels interessos.

13.- És poc o molt exigent l'utilitarisme?

Resposta: En la mesura que cercar la felicitat és un programa més exigent que el de fer la mera justícia, l'utilitarisme és més exigent que la teoria deontològica perquè anima a fer accions *supererogatòries*, és a dir, dignes d'elogi encara que no siguin obligatòries, per augmentar el còmput global de felicitat.

14.- És emotivista l'utilitarisme?

Resposta: En principi no ho és, tot i que en la teoria moral de Hume hi ha elements utilitaris, especialment en la seva consideració del sentiment de humanitat com a criteri superior, en el sentit de digne de ser recomanat. L'utilitarisme considera que les emocions poden i han de ser graduades segons el principi d'utilitat, mentre que per a Hume les emocions són estrictament incomparables entre si. En altres paraules: l'emotivisme com el relativisme no permeten un criteri universal, mentre l'utilitarisme es basa en un criteri universal.

15.- L'utilitarisme és una eina de millora social?

Resposta: Rotundament, si. Permet avaluar polítiques i valors culturals, i en aquest sentit, es pregunta quin conjunt de regles hem de preferir si volem que les nostres societats prosperin moralment.